

גדוד 52 של חטיבת גבעתי במלחמת העצמאות תש"ח-1948

מסמך היסטורי תיעודי של מפקדים ולוחמים שהיו לגדוד, שטבע חותמו והשפיע על תוצאות מלחמת העצמאות

סא"ל (מיל') מנחם בנטוב

גבעתי, שבפיקודו של שמעון אבדן, לגדוד 52, שהוקם במושבות רחובות וראשון לציון. ביום הכרזת המדינה הוטל הגדוד למערבולת הלחימה במשימת ההגנה על השער הדרומי של המדינה. הצלחותיו במקום שבו נכשלו אחרים, ובראשן כיבוש משלטי חוליקאת מידי המצרים, נתנו לגדוד את שמו "גדוד הבוקעים". הגדוד, שקלט במהלך המלחמה גם מחלקה של מתנדבי חו"ל מקנדה (מח"ל), הוציא משורותיו עוד לפני ההפוגה הראשונה את ליונל דרוקר, אחד ממתנדבי מח"ל הקנדים, כדי להקים את היחידה המשוריינת של חטיבה 8 שעליה פיקד יצחק שדה. היחידה הזאת השתתפה מאוחר יותר בכיבוש שדה התעופה לוד, והיתה ממניחי היסודות להקמת חיל השריון בצה"ל.

השער השני של הספר הוא יומן מלחמה. ראשיתו בדצמבר 1947, בפעולת הגמול נגד כרתיה וסיומו בקרבות רמת הכובש נגד הכוחות העיראקיים בראשית ינואר 1949. בין

הצלחה וכישלון של ארגון והקמתו של גדוד לוחם היו תלויים כמעט לחלוטין ביכולותיו הארגוניות והפיקודיות של מי שמונה לעשות זאת – המג"ד. הדברים האלה נכונים גם היום, אולם בשנות הקמת המדינה, היתה לכך משמעות רבה יותר.

התחברותו של גדוד 52 למפקדת חטיבת גבעתי נעשתה דה פקטו

**הצלחותיו במקום שבו
נכשלו אחרים, ובראשן
כיבוש משלטי חוליקאת מידי
המצרים, נתנו לגדוד את
שמו "גדוד הבוקעים"**

במסגרת יוזמה של מפקדו, יעקב פרולוב, שביקש לבצע פעולת גמול נגד ערביי הכפר אבו סוירה, שהשתתפו ברציחתם של אחד-עשר מגויסים שהיו בדרכם לגן יבנה. ביצוע הפעולה ב־24 בינואר 1948 הינו סימן הדרך המרכזי לקשר שנוצר לאחר מכן בין חטיבת

גדוד 52 של חטיבת גבעתי טבע את חותמו והשפיע מהותית על תוצאות מלחמת העצמאות. העדויות, המסמכים והתמונות לוקטו בעבודת נמלים. כדי להבין את החומר המתועד בספר יש להכיר את המצב החברתי, הביטחוני והפוליטי בארץ-ישראל בתקופה שלפני הקמת המדינה. שורשיו של גדוד 52 נטועים בכוח המגן של היישוב היהודי ברחובות, בנס ציונה ובראשון לציון בשני העשורים שקדמו למלחמה. על כן אך טבעי הוא,

שהפרקים הפותחים והמסכמים את הספר הזה עוסקים בדמותו של מפקד הגדוד, יעקב פרולוב (פרי), ובמעבר הארגוני מה'הגנה' לצה"ל. בעצם, טוען הספר ובצדק כי בתנאים של אותם הימים,

קצין מודיעין

גדוד 52 של חטיבת גבעתי במלחמת העצמאות תש"ח - 1948

הסברים לתהליכים. רק לעיתים הוא נוגע ברבדים עמוקים יותר. כך, למשל, הקטע הקצר המתייחס ל"דפים הקרביים" של החטיבה במהלך הקרבות בדרום, שאותם סיגנו והפיק קצין ההסברה החטיבתי, אבא קובנר, מלוחמי גטו ורשה. בקטע הזה בא לידי ביטוי המתח בין ניצול שואת אירופה לבין ה"צבר" הישראלי, והוא נוגע בנושא החברתי, שנחקר לעומק רק בשנים האחרונות.

הספר הוא מעין ספר מחזור, וככזה אין הספר מתיימר לעסוק בניתוח של האירועים הללו, או של התקופה, מנקודות מבט שונות ואחרות. כך, אין בו כמעט כל התייחסות לנושאים מודיעיניים ולוגיסטיים. כך, גם ההתייחסות לנושא של הטיפול בכוח אדם היא מנקודת המבט של הלוחמים והמפקדים הזוטרים. תיאורו של קיבוץ הגלויות זמן קצר לאחר השואה בתוך כור ההיתוך של המלחמה, כפי שבא לידי ביטוי במיקרוקוסמוס של גדוד אחד, ניתן מנקודת המבט של החוויה המבצעית בלבד. היתר מושאר בספר הזה לדמיונו של הקורא ולסקרנותו האישית.

ממערב לרמלה ופיצוצה - קרב המתואר בספר בפירוט רב; כיבוש אדיש (תל גיבורים שליד חולון של ימינו), השתתפות בקרבות על הדרך לירושלים. הפרק האחרון נותן נקודת מבט נוספת, גם אם לא חדשה, על קרבות לטרון השניים עד היום במחלוקת ביחס לדרך שליחתם של חלק מן הלוחמים אליהם. אף כי רשימת הקרבות שבהם השתתף הגדוד ארוכה, אין ספק, כי אלה שנערכו מול המצרים היו הקשים ביותר. קרבות "עשרת הימים" בראשית יולי 1948, שראשיתם בבית דרס, המשכם בג'וליס, בנגבה, בגלאון, באשדוד, ובמסגרת עיראק סוידאן

וסיימם בביר עסלוג', מבססים את האוריינטציה הדרומית של הגדוד.

קרבות "עשרת הימים" הם ציון דרך לשינוי מהותי בקרבות מלחמת העצמאות בדרום. זהו המעבר מקרבות הבלימה של פלישת צבאות ערב, שהחלה ב-15 במאי 1948, למבצעים יזומים, אשר עיצבו את גבולותיה של המדינה, ואלה היו הגבולות שזכו להכרה בין-לאומית. התיאור מנקודת המבט הגדודית של הקרבות במהלך ספטמבר ואוקטובר 1948, שהובילו לניתוק הכוחות המצריים בנגב מעורפם הלוגיסטי, נותן תמונה אותנטית של הכוחות הלוחמים במלחמה. הקורא המצפה לפגוש צבא מסודר ומאורגן, שלחץ הנסיבות ורצף האירועים הקרביים שבו יצר "מכונה משומנת", פוגש למעשה את צבא העם. מסמכים, כמו דפים קרביים שהופצו בקרב הלוחמים באוקטובר 1948, הכתובים בעברית, ביידיש ובצרפתית, ממחישים יותר מכול את תמונת המצב.

ספר זה, שמטרתו לתת בידי הקורא, ולא פחות מכך, בידי בוגרי הגדוד, מסמך היסטורי תיעודי, מתמקד בעיקר בתיאור העובדות ועוסק פחות במתן

לבין השתתף הגדוד בעשרות קרבות, פשיטות ומבצעים נרחבים. שנה של לחימה אינטנסיבית, שראשיתה בחזית מול הצבא המצרי הפולש, המשכה בקרבות פרוזדור ירושלים וסיומה בקרב ברמת הכובש שבשרון. פרקי הספר, הערוכים בצורה כרונולוגית, מבוססים על יומני קרבות ועדויות לוחמים. הם מעבירים את הקורא באתרי הקרבות של לוחמי הגדוד, ובראשיתם מצוינים שמות הלוחמים שנפלו בהם. בכל פרק מתוארים המהלכים שקדמו לקרב, מובאות עדויות ממקור ראשון ומצורפות מפות ותמונות. התמונות

אל"ם יעקב (פרולוב) פרי

בתנאים שול אותם הימים, הצלחה וכישלון של ארגון והקמתו של גדוד לוחם היו תלויים כמעט לחלוטין ביכולותיו הארגוניות והפיקודיות של

הרבות ממחישות במידת-מה את האווירה ששררה בגדוד.

חותמו של גדוד 52 ניכר באירועים המרכזיים שהובילו להכרעה בקרבות מלחמת העצמאות. בין היתר מוזכרים: פריצת דרך בורמה; המאבק על שמירת הדרכים הפתוחות לתחבורה; השתלטות על מחנות בריטיים שננטשו; פשיטה על מפקדת עלי חסן סלאמה